

www.sujitwongthes.com

ในท้องถิ่น มีพลังจากประวัติศาสตร์

ทุกท้องถิ่นในโลกมีประวัติความเป็นมาต่างกันบ้าง คล้ายกันบ้าง

ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นไทยต่างกันก็มี คล้ายกันก็มี ปัญหาอยู่ที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย ถูกครอบงำโดยวิธีคิดแบบประวัติศาสตร์แห่งชาติ แล้วพยายามผูกเรื่องให้เกี่ยวข้อง หรือเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์แห่งชาติ

เช่น พยายามทำทุกวิถีทาง สร้างเรื่องทุกเรื่องให้พระนเรศวรเสด็จผ่านท้องถิ่นนั้น ทำแม้กระทั่งทรงเจ้าเข้าผี บางทีให้หลวงปู่เจ้าฝิ่นก็มี

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นชื่อหนังสือของ อ.ทวีศิลป์ สิวัดณะ (แห่ง ม.มหาสารคาม) ที่อธิบายแนวคิดและแนวทางการศึกษาซึ่งได้จากประสบการณ์ตรงของตนเองที่เป็นนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคนสำคัญมากๆ แห่งอีสานทุกวันนี้

ครูบาอาจารย์ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควรซื้อหามาอ่าน จะได้เผื่อแผ่แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้กว้างขวางอย่างไม่มียวันสิ้นสุด โดยไม่จำเป็นต้องหาซื้อดูตัวอย่างใดอย่างหนึ่งในเร็ววัน

แต่จำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจสาระสำคัญ ที่ผมเพิ่งได้อ่าน จึงจะคัดจากข้อเขียนในหนังสือเล่มนี้ของ อ.ทวีศิลป์ (สำนักพิมพ์อินทนิล พิมพ์ครั้งที่ 2) มาให้อ่านเป็นตัวอย่างดังนี้

“ประวัติศาสตร์มิใช่เรื่อง ‘ท่องจำ’ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของการ ‘ตั้งคำถาม’ เพื่อให้เกิดความคิดอันอาจมีความแตกต่างกันซึ่งนำไปสู่การสร้างสติปัญญาแก่ผู้ที่ศึกษา”

“ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงเรื่องเล่าของผู้คน แต่เป็นเรื่องชีวิตของผู้คนในสังคม และสามารถทำให้เกิด ‘พลัง’ ในชุมชนซึ่งยากที่จะเกิดในการศึกษาศาสตร์ในแขนงอื่นๆ”

“ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับชีวิต

ผู้คนทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตผู้คนนอกศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง

จึงทำให้เนื้อหาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมองภาพอดีตจาก ‘ข้างล่าง’ ขึ้นไปสู่ ‘ข้างบน’

และเมื่อนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมารวมกัน เนื้อหาประวัติศาสตร์ใหม่คงจะทำให้เห็นภาพอดีตของสังคมไทยชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงช่วยเติมภาพอดีตของผู้คนและเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไทยให้สมบูรณ์มากกว่าที่ได้กระทำมา”

นักประวัติศาสตร์โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะผู้หนึ่ง รวมถึงนักภาษาและวรรณกรรมอีกผู้หนึ่ง คลั่งความเป็นเหตุเป็นผลแบบวิทยาศาสตร์

แต่ไม่ประสีประสามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งไม่มีประสบการณ์พื้นฐานสังคมอุษาคเนย์และสุวรรณภูมิ

เลยพากันตัดทิ้งตำนานนิทานนิยายทั้งหลาย ทำให้เสียหายทั้งประวัติศาสตร์และวรรณคดีหรือวรรณกรรม ทั้งแห่งชาติและแห่งท้องถิ่นทุกอย่าง กรณีนี้ อ.ทวีศิลป์อธิบายตรงไปตรงมาว่า

“ประวัติศาสตร์ไทยในรอบร้อยปีที่ผ่านมามุ่งเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์แบบที่ทราบกันว่าเป็น ‘ปฏิฐานนิยม’ (Positivism) โดยให้ความสำคัญกับวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ คือมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล ตรวจสอบได้ ทดลองได้ พิสูจน์ได้

ดังนั้นหลักฐานที่ไม่เข้าเชื่อถือจึงไม่ได้นำมาใช้ เช่น เรื่องอัศจรรย์ปาฏิหาริย์

เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่องราวของท้องถิ่นจำนวนมากถูกตัดทิ้ง โดยเฉพาะตำนาน นิทาน นิยาย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของการศึกษาและทำให้เข้าใจเรื่องท้องถิ่น”

บรรดาตำนาน นิทาน นิยาย เป็นคำบอกเล่าสืบต่อกันมา ปากต่อปาก แสดงสัญลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมในยุคของคนบอกเล่า ไม่ใช่ให้เชื่ออย่างเตรงตรงในคำบอกเล่าทั้งหมดนั้น

ศิลาจารึกเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีอย่างหนึ่งที่ก่อนใช้ต้องประเมินคุณค่าว่าเชื่อถือได้มากน้อยขนาดไหน? และเชื่อได้ในแง่ไหน? ไม่ใช่เชื่อทุกอย่าง เพราะศิลาจารึกบางหลักเอาตำนานไปใส่ไว้ก็มี

ตำนาน นิทาน นิยาย ก็เหมือนศิลาจารึก ต้องประเมินค่าความน่าเชื่อถือก่อนทั้งนั้น แล้วยังต้องหาพยานหลักฐานแวดล้อมอื่นๆมาประกอบด้วย ถึงจะใช้งานได้ ไม่ใช่เชื่อทั้งแท่ง ทั้งท่อน หรือทั้งคืน

สิ่งที่ได้จากกรถลักันกรองและประเมินอย่างดิแล้วนั้นแหละประวัติศาสตร์สังคมในท้องถิ่นนั้นๆ